

Iva Potočnik
povjesničarka umjetnosti

Sakralna umjetnička baština Varaždinskog arhidakonata u kanonskim vizitacijama u 17. stoljeću

doktorska disertacija
mentor: dr. sc. Danko Zelić, znan. savj.

Disertacija je obranjena 11. studenog 2016. godine na Sveučilišta u Zadru, pred povjerenstvom: dr. sc. Mirjana Repanić Braun, znan. savj. (predsjednica) dr. sc. Emil Hilje, red. prof. dr. sc. Danko Zelić, znan. savj.

SAŽETAK

Disertacija donosi rezultate istraživanja 13 župnih crkava i 34 područnih kapela zabilježenih u zapisnicima kanonskih vizitacija Varaždinskog arhidakonata iz 17. stoljeća. Arhidakonat je uz ostalih 13 formiran kao dio Zagrebačke biskupije u vremenu srednjega vijeka. Arhivski izvori iz vremena 14. i 15. stoljeća svjedoče da su na njegovom području u to vrijeme postojale župne crkve, no više podataka o njihovom izgledu, kao i o izgledu područnih kapela doznaje se tek iz prve sačuvane posttridentske vizitacije iz 17. stoljeća.

Provedeno je arhivsko istraživanje zapisnika te terensko istraživanje do danas sačuvanih spomenika. Iz vremena 17. stoljeća u Nabiskupijskom arhivu u Zagrebu čuva se sveukupno 28 zapisnika pohoda u razmaku od 1638. do 1698. godine. Zapisnici predstavljaju najranije sačuvane posttridentske vizitacije i kao takvi jedinstvena su vrsta arhivskih izvora za povijesnoumjetničko istraživanje, budući da su u tom vremenu crkve prilagođene reafirmiranom Rimskom obredu potvrđenom na Tridentskom saboru (1544.–1563). Razdoblje provedbe dekreta i odredbi potvrđenih na Saboru naziva se još i vrijeme *katoličke obnove*, a na prostoru Zagrebačke biskupije veliku ulogu u reformama imao je biskup Juraj II.

Drašković, i sâm jedan od aktivnih sudionika na Saboru. Jedna od najvažnijih koncilskih tema bile su upravo kanonske vizitacije. Izvršavale su se od vremena srednjega vijeka, no u predtridentskom vremenu izgubile su svoj značaj da bi na saboru ponovno bile uspostavljene kao komunikacijski medij između pape, biskupa i nižeg svećenstva. Cilj vizitacija bio je nadzor nad pastoralnim radom u župama, a pohodi su uključivali i kontrolu stanja crkvenih građevina i njihovih inventara.

Iz sačuvanih su zapisnika izdvojeni svi podaci relevantni za povijesnoumjetničko istraživanje – o arhitekturi, oltarima, propovjedaonicama, crkvenom ruhu, posudu i pokretnom inventaru. Podaci su sistematizirani te komparirani sa stanjem na terenu; iz vremena 17. stoljeća do danas je sačuvano šest župnih crkva i petnaest područnih kapela.

Sveukupno rezultati istraživanja pridonijeli su boljem poznavanju i valorizaciji arhitektonskih oblika, stanja i opreme građevina i to ponajprije s obzirom na predtridentsko razdoblje i vrijeme poslije Sabora (17. st.), ali i promjena koje su se odigrale u kasnijim stoljećima. Osobita je pozornost dana podacima o građevinama koje se nisu sačuvale kao i o onima o kojima se nije pisalo u povijesnoumjetničkoj literaturi. Uz to, otvorena su pitanja o odnosima patrona naspram župnih crkava i o vanjskoj opremi crkava koja će biti rasvijetljena budućim istraživanjima. x